

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 407

Jabłko niezgody. Regionalne wyzwania współczesnej gospodarki światowej

Redaktorzy naukowci

Bogusława Drelich-Skulska

Małgorzata Domiter

Wawrzyniec Michalczyk



Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2015

Redakcja wydawnicza: Jadwiga Marcinek
Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz
Korekta: Barbara Cibis
Łamanie: Beata Mazur
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)



© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2015

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-544-5

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
53-345 Wrocław, ul. Komandorska 118/120
tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp.....	9
------------	---

Część 1. Europa w obliczu wyzwań współczesnej gospodarki światowej

Jerzy Rymarczyk: Unia bankowa – zabezpieczenie przed kryzysami?.....	13
Maciej Walkowski: Założenia, cele i kontrowersje związane z planowaną realizacją europejskiej inicjatywy pobudzenia inwestycji strategicznych, zwanej Planem Junckera.....	23
Edward Molendowski, Łukasz Klimczak: Porozumienie CEFTA-2006 – jego znaczenie dla rozwoju handlu wzajemnego krajów Bałkanów Zachodnich.....	39
Jowita Świerczyńska: Współpraca celna w obszarze bezpieczeństwa i ochrony unijnego rynku.....	51
Magdalena Nawrot: Analiza realizacji kryteriów konwergencji przez Słowację w latach 2004-2014. Wnioski dla Polski.....	64
Franciszek Adamczuk: Przestrzenne i organizacyjne aspekty rozwoju pogranicza polsko-czeskiego.....	76
Magdalena Rosińska-Bukowska: Rola korporacji transnarodowych w procesie budowania wspólnego stanowiska państw UE wobec Rosji.....	86
Rafał Szymanowski: Niemcy jako koordynowana gospodarka rynkowa. Wymiary transformacji i perspektywy rozwoju.....	98
Magdalena Ziętek: Ważniejsze determinanty rozwoju eurologistyki w euroregionach.....	109
Magdalena Rosińska-Bukowska, Ewa Klima: Audyt miejski – znaczenie dla rozwoju miast w Unii Europejskiej.....	120
Marzena Anna Weresa: Rozwój technologicznych systemów innowacji w gospodarce światowej na przykładzie technologii informacyjno-telekomunikacyjnych (ICT).....	132

Część 2. Dylematy rozwoju gospodarczego w Azji

Sebastian Bobowski: Megaregionalne projekty handlowe TPP i RCEP w budowie. W co gra Japonia przy dwóch stołach negocjacyjnych?.....	147
Paweł Pasierbiak: Preferencyjne porozumienia handlowe w zagranicznej polityce ekonomicznej Japonii.....	159

Bogusława Drelich-Skulska: Zróżnicowanie polityki klastrowej w krajach azjatyckich na przykładzie Japonii i Indii	169
Szymon Mazurek: Wsparcie eksportowe klastrów ICT w Indiach.....	182
Anna Wróbel: Multilateralizm <i>versus</i> bilateralizm w polityce handlowej Chin.....	192
Zbigniew Wiktor: Gospodarka i polityka Chin w latach 2013-2014.....	202
Marta Ostrowska: Chiński vs. indyjski model rozwoju – efekty i bariery.....	215
Kazimierz Starzyk: Pozaeuropejskie gospodarki odporne transformacji rynkowej. Przypadek Korei Północnej.....	227
Małgorzata Barbara Fronczek: Zmiana pozycji rozwijających się krajów Azji Wschodniej w międzynarodowym handlu nowoczesnymi produktami	240
Przemysław Skulski: Pozycja państw Bliskiego Wschodu na międzynarodowym rynku broni na początku XXI wieku	252

Część 3. Pozycja Polski wobec regionalnych wyzwań rozwoju gospodarczego

Wawrzyniec Michalczyk: Znaczenie wymiany wewnątrzgałęziowej w polskim handlu zagranicznym w latach 2009-2013 na tle wybranych krajów Unii Europejskiej.....	269
Bartosz Michalski: Konsekwencje członkostwa w Unii Europejskiej dla polsko-niemieckiej wymiany handlowej dobrami <i>mid-tech</i> i <i>high-tech</i>	284
Joanna Michalczyk: Wpływ powiązań regionalnych i globalnych na sytuację w polskim handlu zagranicznym produktami rolno-spożywczymi.....	298
Anna Odrobina: Polska jako lokalizacja działalności badawczo-rozwojowej korporacji transnarodowych	316
Karolina Pawlak: Polsko-rosyjski handel produktami rolno-spożywczymi po akcesji Polski do Unii Europejskiej.....	327
Marek Wróblewski: Instrumenty wsparcia eksportu polskich przedsiębiorstw – aktualne tendencje i problemy	341
Agnieszka Majka: Taksonomiczna analiza zróżnicowania poziomu życia w Polsce.....	354
Patrycja Krawczyk: Szanse i zagrożenia dla jednostek samorządu terytorialnego w Polsce w kontekście nowej perspektywy finansowej UE na lata 2014-2020.....	364
Zbigniew Bentyn: Przemiany uwarunkowań logistycznych w Polsce jako efekt integracji z krajami Unii Europejskiej.....	375

Summaries

Part 1. Europe in the face of modern global economy challenges

Jerzy Rymarczyk: Banking union – protection against crisis?.....	13
Maciej Walkowski: Assumptions, goals and controversies associated with the planned implementation of a European initiative to stimulate strategic investments known as the Juncker Plan.....	23
Edward Molendowski, Łukasz Klimczak: Central European Free Trade Agreement CEFTA-2006 – its importance for the development of mutual trade of the Western Balkans countries.....	39
Jowita Świerczyńska: Customs cooperation in the area of security and protection of the EU market	51
Magdalena Nawrot: Analysis of convergence criteria fulfillment by Slovakia in the period 2004-2014. Lessons for Poland	64
Franciszek Adamczuk: Spatial and organizational aspects of the Polish-Czech borderland development	76
Magdalena Rosińska-Bukowska: The role of transnational corporations in the process of building the EU common position to Russia.....	86
Rafał Szymanowski: Germany as a coordinated market economy. Dimensions of change and prospects for the future.....	98
Magdalena Ziętek: Significant determinants of the development of the Eurologistics in Euroregions.....	109
Magdalena Rosińska-Bukowska, Ewa Klima: Urban audit – importance for the European Union cities development.....	120
Marzenna Anna Weresa: The development of technological innovation systems in the world economy: the case if ICT.....	132

Part 2. Dilemmas of economic development of Asia

Sebastian Bobowski: Megaregional trade projects of TPP and RCEP in progress. What is the name of the Japan's game by two negotiation tables?	147
Paweł Pasierbiak: Preferential trade agreements in the foreign economic policy of Japan.....	159
Bogusława Drelich-Skulska: The diversity of cluster policy in Asian countries on the example of Japan and India.....	169
Szymon Mazurek: Export support for ICT clusters in India.....	182
Anna Wróbel: Multilateralism versus bilateralism in China's trade policy....	192
Zbigniew Wiktor: The economy and politics in China in 2013-2014	202
Marta Ostrowska: Chinese vs. Indian development model – effects and barriers	215

Kazimierz Starzyk: Non-European economies opposing market transformation. The case of North Korea.....	227
Małgorzata Barbara Fronczek: The change in the position of developing countries of Eastern Asia in the international trade of high-tech products.	240
Przemysław Skulski: Countries of the Middle East and their position on the international arms market at the beginning of the XXI century	252

Part 3. Position of Poland with regard to regional challenges of economic development

Wawrzyniec Michalczyk: The importance of intra-industry exchange in Polish foreign trade in the years 2009-2013 against the background of selected European Union member states	269
Bartosz Michalski: Consequences of the membership in the European Union for Polish-German trade in mid-tech and high-tech goods.....	284
Joanna Michalczyk: The impact of regional and global connections on the situation in Polish foreign trade of agri-food products.....	298
Anna Odrobina: Poland as a location of the R&D activities of Transnational Corporations	316
Karolina Pawlak: Polish-Russian trade in agri-food products after Poland's accession to the European Union.....	327
Marek Wróblewski: Instruments supporting export of Polish enterprises – current trends and problems.....	341
Agnieszka Majka: Taxonomic analysis of the diversity of the standard of living in Poland.....	354
Patrycja Krawczyk: Opportunities and threats to local government units in the aspect of the new financial perspective of the European Union 2014-2020	364
Zbigniew Bentyń: Changes of logistics performance in Poland as a result of integration with the European Union states.....	375

Magdalena Nawrot

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie
e-mail: Magdalena.Nawrot@doktorant.sgh.waw.pl

**ANALIZA REALIZACJI KRYTERIÓW
KONWERCENCJI PRZEZ SŁOWACJĘ
W LATACH 2004-2014. WNIOSKI DLA POLSKI**

**ANALYSIS OF CONVERGENCE CRITERIA
FULFILLMENT BY SLOVAKIA
IN THE PERIOD 2004-2014. LESSONS FOR POLAND**

DOI: 10.15611/pn.2015.407.05

Streszczenie: Niniejszy artykuł ma na celu ukazanie realizacji kryteriów konwergencji przez Słowację do momentu przyjęcia wspólnej europejskiej waluty, a także analizę dalszego kształtowania się monitorowanych przez kryteria konwergencji wartości aż do 2014 r. Przeprowadzona analiza pozwala na stwierdzenie, że Słowacja zdołała w sposób trwały wypełnić kryteria konwergencji, zarówno przed przystąpieniem do ostatniego etapu Unii Gospodarczej i Walutowej, jak i funkcjonując w strefie euro. Przyjęcie wspólnej waluty przez Słowację nastąpiło w momencie nasilenia się kryzysu 2008+ i jego rozprzestrzenienia się do państw Unii Gospodarczej i Walutowej. Również Słowacja poniosła liczne straty w wyniku kryzysu 2008+, co znajduje odzwierciedlenie w pogorszeniu wskaźników gospodarczych. W artykule ukazano reformy przeprowadzone przez Słowację na drodze do wspólnej waluty oraz działania podejmowane w celu realizacji kryteriów konwergencji. Sformułowane zostały wnioski na temat niezbędnych działań, które Polska musi podjąć w celu trwałego wypełnienia kryteriów konwergencji. W opracowaniu wykorzystano metodę analizy opisowej, analizy literatury przedmiotu, metodę komparatystyczną oraz analizę danych liczbowych. Artykuł powstał w oparciu o bogatą literaturę, zarówno polską, jak i zagraniczną. Do analizy wykorzystano dane liczbowe dostarczane przez instytucje unijne.

Słowa kluczowe: kryteria konwergencji, strefa euro, Unia Gospodarcza i Walutowa, Słowacja, Polska.

Summary: The article aims to assess the level of fulfillment of the convergence criteria by the Slovak Republic up to the moment when Slovakia adopted euro. Further compliance with convergence criteria, till 2014, will also be considered. The analysis will allow to conclude, whether Slovakia managed to fulfill the convergence criteria in a stable and continued way, both before entering the last stage of Economic and Monetary Union, and during functioning in the euro area. The Slovak Republic adopted euro at the time of aggravated crisis 2008+, which spread into the member states of the EMU. Slovakia has also suffered during the crisis 2008+, what is reflected in the worsening of economic indicators. The article describes

reforms conducted by the Slovak Republic on the road to euro and actions taken in order to fulfill convergence criteria. Some recommendations towards future necessary actions that Poland has to make to meet the convergence criteria were suggested. The article uses the method of descriptive analysis, literature analysis, comparative method and the analysis of numerical data. The paper is based on Polish and foreign literature and statistical data provided by the European statistical institutions.

Keywords: convergence criteria, euro area, Economic and Monetary Union, Slovak Republic, Poland.

1. Wstęp

Dołączając do Unii Europejskiej, Polska zobowiązała się do przyjęcia euro, od tego też momentu jest członkiem Unii Gospodarczej i Walutowej (UGiW) objętym derogacją w rozumieniu art. 139 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TfUE). Przyszłe uczestnictwo Polski w strefie euro jest więc pewne, otwarta pozostaje jedynie kwestia terminu przyjęcia wspólnej waluty.

Jednym z państw, które przyjęły euro stosunkowo niedawno (1 stycznia 2009 r.), jest Słowacja. Na pełną ocenę skutków członkostwa w strefie euro dla Słowacji jest z pewnością za wcześnie, jednak utrudnione w wyniku kryzysu 2008+ uwarunkowania gospodarcze pierwszych lat uczestnictwa Słowacji w ostatnim etapie UGIW stanowią swego rodzaju test dla jej gospodarki.

Słowacja przystąpiła do UE 1 maja 2004 r., wraz z dziewięcioma innymi państwami, w tym Polską. Pięć lat później przyjęła wspólną europejską walutę. W momencie przyjmowania wspólnej europejskiej waluty Słowacja musiała spełniać wszystkie kryteria konwergencji. W artykule zaprezentowana zostanie ewolucja stopnia wypełnienia kryteriów z Maastricht, począwszy od akcesji do UE w 2004 r. Analiza zostanie przeprowadzona również dla lat 2009-2014 (z wyłączeniem kryterium prawnego oraz kryterium stabilnego kursu walutowego), czyli dla 5 lat członkostwa Słowacji w ostatnim etapie UGIW, w celu zaprezentowania zdolności Słowacji do trwałego wypełnienia kryteriów oraz przestrzegania zapisów Paktu Stabilności i Wzrostu.

2. Kryteria konwergencji

Kryteria konwergencji zostały po raz pierwszy sformułowane w Traktacie z Maastricht, podpisanym w 1992 r. Teoretyczne podstawy kryteriów konwergencji osadzone są w Teorii Optymalnego Obszaru Walutowego (TOOW), w ramach której zaproponowane zostały tzw. kryteria optymalności, czyli warunki pozwalające gospodarce czerpać możliwie pełne korzyści z członkostwa w UGIW. Kryteria konwergencji ujęte w Traktacie z Maastricht są wynikiem kompromisu pomiędzy dwiema koncepcjami prezentowanymi przez państwa członkowskie. Pierwszą z nich była

koncepcja „behawioralna”, zgodnie z którą największy nacisk powinien zostać położony na konwergencję w sferze gospodarczej. Druga akcentowała znaczenie podobieństwa przepisów prawnych oraz uwarunkowań o charakterze instytucjonalnym, stąd określana była mianem „instytucjonalnej” [Karnowski 2006]. W efekcie kryteria z Maastricht uwzględniają zarówno kwestie gospodarcze, jak i zbieżność prawną. Kryteria konwergencji można podzielić na nominalne, dotyczące gospodarki, oraz prawne. Kryterium konwergencji prawnej wymaga od państwa członkowskiego zapewnienia pełnej niezależności banku centralnego, zgodności legislacji z przepisami TfUE (zwłaszcza art. 130 i 131), ze Statutem Europejskiego Banku Centralnego oraz Systemu Banków Centralnych (Protokół nr 4 w sprawie statutu ESBC i EBC), a także spójności celów banku centralnego z celami sformułowanymi w art. 127 ustęp 1 TfUE i art. 2 Statutu ESBC i EBC.

Kryteria nominalne dzielą się na dwie grupy – kryteria fiskalne oraz monetarne [Szpringer, Łacny 2013, s. 132]. Maksymalne progi dla kryteriów fiskalnych są stałe i nie podlegają modyfikacjom, podczas gdy w przypadku kryteriów monetarnych są zależne od wyników gospodarczych osiąganych przez stanowiące punkt odniesienia państwa członkowskie UE. Kryteria fiskalne dotyczą sytuacji finansów publicznych w państwie członkowskim aspirującym do członkostwa w UGiW [Traktat o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej, art. 140 ust. 1]¹:

1. deficyt budżetowy nie może przekraczać 3% PKB w cenach rynkowych;
2. dług publiczny nie może przekraczać 60% PKB w cenach rynkowych.

Wypełnienie kryterium stabilności finansów publicznych wymaga spełnienia obu tych wymogów jednocześnie.

Kryteria monetarne dotyczą polityki monetarnej i obejmują [Traktat o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Protokół nr 13 w sprawie kryteriów konwergencji]:

3. kryterium stabilności cen – średnia stopa inflacji (HICP) nie może przekraczać o więcej niż 1,5 p.p. średniej inflacji trzech państw członkowskich UE o najbardziej stabilnych cenach;

4. kryterium stóp procentowych – średnia nominalna długoterminowa stopa procentowa nie może przekraczać o więcej niż 2 p.p. średniej stopy procentowej trzech państw członkowskich UE o najbardziej stabilnych cenach;

5. kryterium stabilnego kursu walutowego – państwo dążące do członkostwa w UGiW musi przez 2 lata pozostawać w mechanizmie walutowym ERM II, utrzymując się w wyznaczonym paśmie wahań; w szczególności nie może przeprowadzić z własnej inicjatywy dewaluacji dwustronnego centralnego kursu swojej waluty wobec euro.

Każde państwo członkowskie UE, które chce uczestniczyć w ostatnim etapie UGiW, musi wypełnić wszystkie wymienione kryteria. W celu wzmocnienia przestrzegania kryteriów fiskalnych w 1997 r. powołano do życia został Pakt Stabilności i Wzrostu (PSiW).

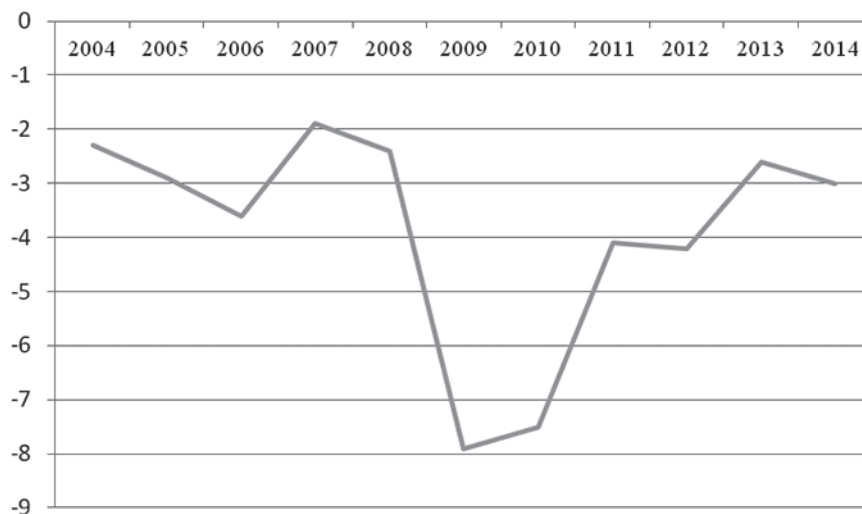
¹ Progi określone są w artykule 1. Protokołu nr 12 w sprawie procedury nadmiernego deficytu.

3. Realizacja kryteriów konwergencji przez Słowację

3.1. Kryteria fiskalne i kryterium prawne

Rysunek 1. prezentuje poziom deficytu sektora rządowego i samorządowego (*general government*) na Słowacji w latach 2004-2014. Widoczny jest początkowy wzrost poziomu deficytu po akcesji do UE, aż do 3,6% PKB² w 2006 r. Od tego momentu poziom deficytu obniżał się sukcesywnie aż do 2009 r. Od momentu przystąpienia do UE Słowacja spełniała kryterium deficytu aż do 2009 r., z wyjątkiem wartości z 2006 r. W 2008 r., przed przyjęciem wspólnej waluty, deficyt budżetowy na Słowacji wynosił 2,8% PKB. Jednak w 2009 r., już po przyjęciu euro, nastąpił drastyczny wzrost poziomu deficytu, aż do 7,5%. Gwałtowną zmianę tłumaczyć można wpływem kryzysu 2008+, który w istotny sposób dotknął Słowację, która – będąc relatywnie małą, otwartą gospodarką – jest w dużym stopniu zależna od eksportu. Jak uważają Czarny i Śledziwska [2012], silne problemy Słowacji związane z kryzysem 2008+ mogą być do pewnego stopnia pochodną jej członkostwa w strefie euro, a co za tym idzie, rezygnacji z kształtowania polityki monetarnej na szczeblu krajowym.

Na rysunku 1. ukazano również dalszą ewolucję poziomu deficytu budżetowego, już po przyjęciu euro, aż do 2014 r. Począwszy od przystąpienia do ostatniego etapu



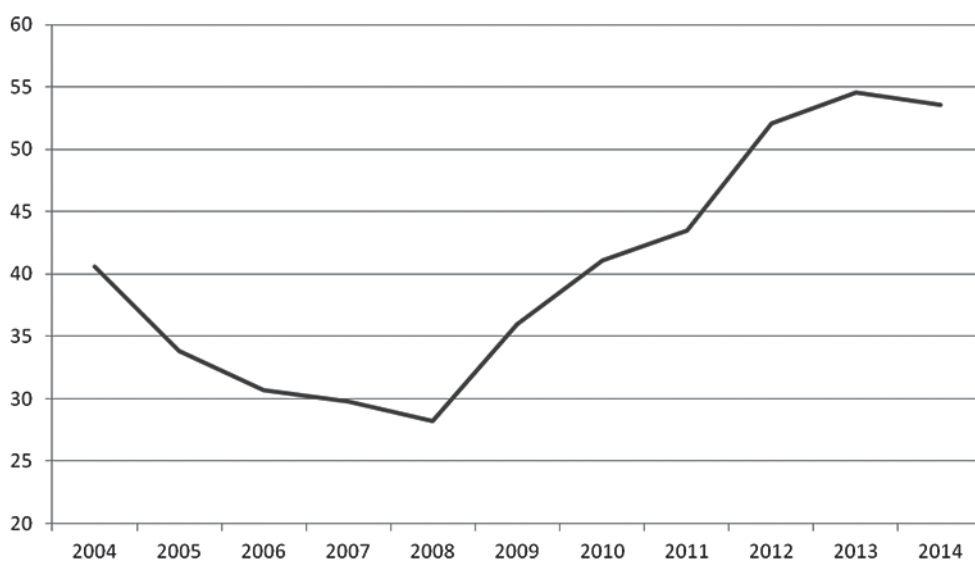
Rys. 1. Deficyt budżetowy na Słowacji jako procent PKB w latach 2004-2014 (dla 2014 r. przedstawiono prognozę Komisji Europejskiej [2015])

Źródło: [Eurostat].

² Wszystkie wartości podane są według nowej metodologii ESA 2010.

UGiW aż do 2013 r., Słowacja przekraczała dozwolony poziom deficytu budżetowego. Dopiero w 2013 r. poziom deficytu sektora rządowego i samorządowego spadł do 2,6%, czyli pozostawał w granicach wyznaczonych przez kryteria konwergencji oraz PSiW. Według najnowszej prognozy Komisji Europejskiej [2015], deficyt budżetowy w 2014 r., pomimo ogólnej poprawy stanu finansów publicznych, zwiększył się do 3% PKB, a więc znajdzie się dokładnie na granicy wyznaczanej przez kryteria z Maastricht. Komisja przewiduje, że w 2015 r. poziom deficytu obniży się do 2,8% PKB, pozwalając na wypełnienie postanowień PSiW.

Rysunek 2. prezentuje sytuację Słowacji w aspekcie długu publicznego (*general government gross debt*). Od początku członkostwa w UE Słowacja nigdy nie przekroczyła określonego w Traktacie z Maastricht progu 60% PKB dla długu publicznego. Początkowo poziom zadłużenia tego państwa oscylował wokół 40% PKB, następnie sukcesywnie spadał przez pierwsze lata członkostwa w UE, aż do 28,2% PKB w 2008 r. Przygotowując się do przyjęcia wspólnej europejskiej waluty, Słowacja skutecznie zmniejszała poziom zadłużenia, a w momencie przyjmowania euro jej dług publiczny znajdował się na historycznie niskim poziomie.



Rys. 2. Dług publiczny Słowacji w latach 2004-2014 jako procent PKB (dla 2014 r. przedstawiono prognozę Komisji Europejskiej [2015])

Źródło: [Eurostat].

Podobnie jak w przypadku deficytu, począwszy od 2009 r. widoczne jest pogorszenie sytuacji w aspekcie długu publicznego. Rokroczne zwiększanie się poziomu długu doprowadziło do przekroczenia w 2012 r. wartości 50% PKB. Komisja Europejska [2015] przewiduje, że zadłużenie Słowacji w 2014 r. nieco spadnie, osiągając

53,6% PKB, co jednak jest wynikiem redukcji rezerw gotówkowych. W 2015 r. spodziewana jest kontynuacja trendu wzrostowego – dług publiczny wyniesie 54,9% PKB. Oznacza to, że pomimo znacznego pogorszenia sytuacji zadłużenie Słowacji nigdy nie przekroczyło poziomu określonego przez Pakt Stabilności i Wzrostu.

Ocena zdolności Słowacji do trwałego spełnienia fiskalnych kryteriów konwergencji nie jest jednoznaczna. Do momentu przyjęcia euro Słowacja zdołała w sposób ciągły wypełniać kryteria fiskalne, natomiast od 2009 r., czyli w okresie członkostwa w UGiW, kryterium długu publicznego pozostawało wypełnione, chociaż widoczna jest tendencja wzrostowa poziomu zadłużenia, natomiast kryterium deficytu budżetowego aż do 2013 r. pozostawało niewypełnione. Opisane pogorszenie stanu finansów publicznych trudno przypisać warunkom endogenicznym, ponieważ zbiegło się w czasie z globalnym załamaniem gospodarczym wywołanym kryzysem 2008+.

Warto zauważyć, że wyniki zostały zaprezentowane zgodnie z nową metodologią Eurostat, ESA2010. Wysokość deficytu ustalonego za pomocą ESA95 ukazywała istnienie nadmiernego deficytu. Przez pierwsze dwa lata od momentu akcesji deficyt mierzony ESA95 oscylował wokół 3%, w 2006 r. osiągając 3,5% PKB [EBC 2008].

Regulacje prawne dotyczące słowackiego banku centralnego (Národná banka Slovenska) nie były w momencie akcesji do UE zgodne z wymogami stawianymi przez kryteria z Maastricht. Słowacja podjęła intensywne działania w celu zapewnienia zbieżności przepisów prawnych z kryterium konwergencji prawnej. W efekcie EBC w Raporcie Konwergencji z 2008 r. stwierdził, że przepisy prawne regulujące funkcjonowanie Národná banka Slovenska zostały dostosowane do wymagań określonych w Traktacie z Maastricht i Statucie ESBC i EBC.

3.2. Kryteria monetarne

Zgodnie z Raportami o Konwergencji przygotowywanymi przez Komisję Europejską oraz Europejski Bank Centralny, Słowacja miała pewne problemy z wypełnieniem kryterium stabilności cen (por. tab. 1). Od początku członkostwa w UE stopa inflacji przekraczała wartość referencyjną. Wysokie wartości inflacji przypisać można szybkiemu tempu rozwoju gospodarki. W przypadku Słowacji, podobnie jak w Polsce, na wyższe wartości stopy inflacji wpływał proces doganiania [EBC 2004]. Wzrost inflacji widoczny w 2008 r. można tłumaczyć rosnącą presją inflacyjną, która w związku z członkostwem Słowacji w systemie ERM II nie mogła zostać wygaszona poprzez aprecjację. Dodatkowo na zmienność stopy inflacji wpływały wahania cen surowców energetycznych na rynkach światowych oraz postępujące zmiany na słowackim rynku pracy [EBC 2008].

Realizację kryterium stabilności cen prezentuje rysunek 3. Można zauważyć, że od 2007 r. osiągnięte przez Słowację stopy inflacji znajdowały się poniżej wartości określonej jako referencyjna (średnia nieważona z wyniku trzech państw o najniższej stopie inflacji mierzonej HICP plus 1,5 p.p.). Dopiero w 2011 r. stopa inflacji na

Tabela 1. Realizacja kryterium stabilności cen (mierzonej HICP, w procentach) przez Słowację w latach 2003-2014

Okres obowiązywania wartości referencyjnej	Wartość referencyjna*	HICP na Słowacji**
wrzesień 2003-sierpień 2004	2,4	8,4 (2003) 7,5 (2004)
listopad 2005-październik 2006	2,8	2,8 (2005) 4,3 (2006)
kwiecień 2006-marzec 2007	3,0	1,9 (2007) 3,9 (2008)
kwiecień 2007-marzec 2008	3,2	2,2***
kwiecień 2009-marzec 2010	1,0	0,9 (2009) 0,7 (2010)
kwiecień 2011-marzec 2012	3,1	4,1 (2011) 3,7 (2012)
maj 2012-kwiecień 2013	2,7	1,5 (2013)
maj 2013-kwiecień 2014	1,7	-0,1 (2014)

* Na podstawie Raportów Konwergencji [EBC 2004, 2006a, 2006b, 2008, 2010, 2012, 2014].

** [Eurostat].

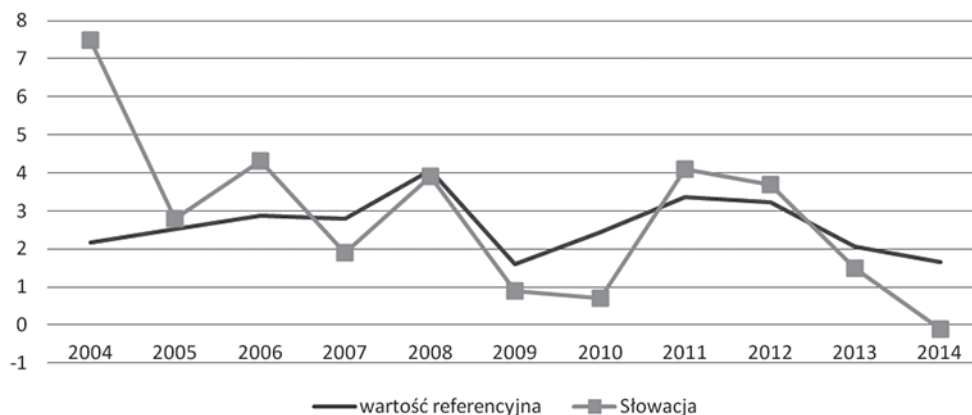
*** Dotyczy okresu od kwietnia 2007 do marca 2008 r.

Źródło: [Eurostat, EBC 2004, 2006a, 2006b, 2008, 2010, 2012, 2014].

Słowacji przekroczyła wartość referencyjną. Od 2013 r. znajduje się poniżej wartości referencyjnej, a w 2014 r. na Słowacji wystąpiła deflacja. Można więc stwierdzić, że kryterium inflacyjne zostało trwale wypełnione przez Słowację, a na wahania wpłynął kryzys 2008+.

Przy obliczaniu wartości referencyjnej nie zostały uwzględnione państwa osiągające ujemną stopę inflacji, w obliczeniach na lata 2010-2013 nie uwzględniono Irlandii, Portugalii, Grecji, Bułgarii, Łotwy oraz Cypru z uwagi na znaczne odchylenie wyników od średniej unijnej (w szczególności w aspekcie długoterminowych stóp procentowych) oraz obawę, że osiągnięte przez nie wartości są związane z kryzysem 2008+.

Dane umieszczone w tabeli 2. prezentują kształtowanie długookresowej stopy procentowej na Słowacji w świetle wartości referencyjnych przedstawianych w kolejnych Raportach Konwergencji przez EBC [2004, 2006, 2008, 2010, 2012, 2014]. Długookresowa stopa procentowa Słowacji przez cały analizowany okres znajdowała się poniżej wartości referencyjnych. Warto jednak zauważyć, że zarówno dane z tabeli 1., jak i tabeli 2., dotyczące wartości referencyjnych, mogą być zawodne. Wynika to z faktu wielokrotnego przeliczania wartości referencyjnych przez instytucje unijne, związanego z fluktuacjami stopy inflacji oraz wyceny długoterminowych obligacji rządowych, spowodowanymi przez kryzys 2008+ [Michalczyk 2014,



Rys. 3. Realizacja kryterium stabilności cen przez Słowację w latach 2004-2014 (w ujęciu rocznym, w procentach)

Źródło: obliczenia własne na podstawie [Eurostat].

Tabela 2. Realizacja kryterium długookresowej stopy procentowej przez Słowację w latach 2003-2014

Okres obowiązywania wartości referencyjnej	Wartość referencyjna*	Długookresowa stopa procentowa na Słowacji**
wrzesień 2003-sierpień 2004	6,4	4,99 (2003) 5,03 (2004)
listopad 2005-październik 2006	6,2	3,52 (2005) 4,41 (2006)
kwiecień 2006-marzec 2007	6,4	4,49 (2007) 4,72 (2008)
kwiecień 2007-marzec 2008	6,5	4,5*
kwiecień 2009-marzec 2010	6,0	4,71 (2009) 3,87 (2010)
kwiecień 2011- marzec 2012	5,8	4,45 (2011) 4,55 (2012)
maj 2012-kwiecień 2013	5,5	3,19 (2013)
maj 2013-kwiecień 2014	6,2	2,07 (2014)

* Na podstawie Raportów Konwergencji [EBC 2004, 2006a, 2006b, 2008, 2010, 2012, 2014].

** Zob. [Eurostat].

*** Dotyczy okresu od kwietnia 2007 do marca 2008 r.

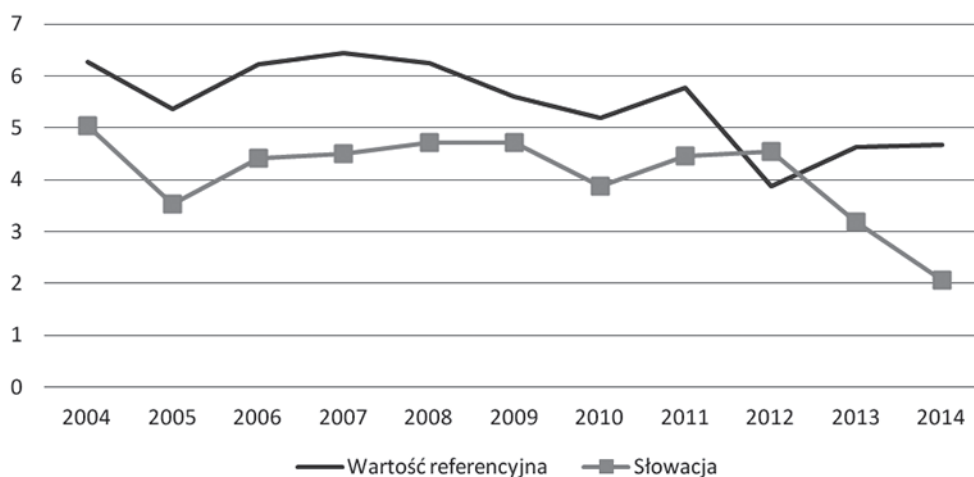
Źródło: [Eurostat, EBC 2004, 2006a, 2006b, 2008, 2010, 2012, 2014].

s. 95]. Przykładowo w 2009 r. EBC w obliczenia wartości referencyjnej dla kryterium inflacyjnego wziął pod uwagę wyniki Portugalii, Estonii i Belgii, po wyeliminowaniu Irlandii. Wszystkie te państwa w opisywanym okresie osiągnęły ujemną stopę inflacji, co doprowadziło do ustalenia wartości referencyjnej na poziomie 1%. Podobnie w przypadku wartości referencyjnej z 2013-2014 r. uwzględnione zostały wyniki trzech państw wychodzących z kryzysu – Łotwy, Portugalii i Irlandii [EBC 2014]. Celem wyeliminowania tych nieścisłości dane odnośnie do wartości referencyjnych, zaprezentowane na rysunkach 1. i 2., zostały przeliczone zgodnie z zasadami określonymi w kryteriach konwergencji, a z obliczeń wyeliminowano państwa znajdujące się w poważnym kryzysie oraz te, w których inflacja przyjęła wartości ujemne.

Rysunek 4. obrazuje realizację kryterium długoterminowych stóp procentowych przez Słowację w latach 2004-2014. Przez cały analizowany okres, poza rokiem 2012, długoterminowa stopa procentowa Słowacji znajdowała się poniżej wartości referencyjnej (średnia nieważona z wyniku trzech państw o najniższej stopie inflacji mierzonej HICP plus 2 p.p.). Również w przypadku tego kryterium można więc zauważyć, że wypełnienie kryterium stóp procentowych miało trwały charakter.

Przy obliczaniu wartości referencyjnej uwzględnione zostały te państwa, których stopa inflacji stanowiła podstawę do wyliczenia wartości referencyjnych zaprezentowanych na rysunku 2.

Korona słowacka pozostawała w ramach ERM II już od 28 listopada 2005 r. Centralny parytet został ustalony na poziomie 38,4550 koron słowackich za euro,



Rys. 4. Realizacja kryterium długoterminowych stóp procentowych przez Słowację w latach 2004-2014 (w ujęciu rocznym)

Źródło: wyliczenia własne na podstawie [Eurostat].

a pasmo dozwolonych wahań wynosiło $\pm 15\%$. Początkowo wahania kursu korony były relatywnie silne, osiągając od $-0,2\%$ do 5% odchylenia od kursu centralnego [EBC 2006b]. Słowacka waluta doświadczała trendu aprecjacyjnego, w związku z czym 19 marca 2007 r. nastąpiła rewaluacja kursu względem euro o $8,5\%$, do poziomu 35,4424 koron za euro [EBC 2008]. Po rewaluacji kurs korony wahał się w paśmie $2,9\%$ - $8,9\%$ od nowego parytetu centralnego, jednak nigdy nie przekroczył dozwolonego pasma wahań. 1 stycznia 2009 r. Słowacja przystąpiła do strefy euro, zastępując słowacką koronę wspólną europejską walutą.

4. Słowackie reformy na drodze do euro

Podobnie jak w przypadku Polski, proces transformacji systemowej na Słowacji został przyspieszony w związku z perspektywą członkostwa w UE. Jeszcze przed akcesją na Słowację i do Polski zaczęły napływać zwiększonym strumieniem bezpośrednio inwestycje zagraniczne (BIZ), które zmieniały oblicze obydwu gospodarek.

Przygotowania Słowacji do członkostwa w UE związane były z licznymi reformami o charakterze strukturalnym. Można wśród nich wymienić zmiany systemu emerytalnego, wprowadzenie liniowego podatku dochodowego, redukcję opodatkowania (np. podatku od spadków) oraz uelastycznienie rynku pracy. Przeprowadzona została również reforma systemu ochrony zdrowia oraz decentralizacja fiskalna. Mimo to po przystąpieniu do UE kraj nadal musiał się zmagać z dalszymi reformami, np. rynku pracy, finansów publicznych czy rachunku obrotów bieżących [*Slovakia and the European Union...* 2010].

Rosnący popyt wewnętrzny, napływające inwestycje oraz konsekwentne reformy strukturalne znalazły odzwierciedlenie w poprawie sytuacji na rynku pracy począwszy od 2004 r. Jednym z problemów trapiących Słowację w początkowym okresie członkostwa w UE był wzrost płac w tempie przekraczającym przyrost produktywności, prowadzący do wzrostu jednostkowego kosztu płacy [EBC 2006]. Europejski Bank Centralny w Raporcie Konwergencji 2008 zwracał również uwagę na konieczność konsolidacji fiskalnej oraz liberalizacji sektora energetycznego.

Członkostwo w UE oraz przygotowania do pełnego uczestnictwa w ostatnim etapie UGiW przyczyniły się do zwiększenia dyscypliny fiskalnej na Słowacji. Jednocześnie przeprowadzona konsolidacja fiskalna pozwoliła na zmniejszenie poziomu deficytu budżetowego. Stabilny i szybki wzrost gospodarczy został zahamowany w związku z kryzysem 2008+. Słowacja, będąca gospodarką w znacznym stopniu opartą na eksporcie, w istotnym stopniu ucierpiała w wyniku zmniejszenia globalnego popytu. Podjęła więc działania zmierzające do zwiększenia stopnia dywersyfikacji gospodarki, stymulowania działalności badawczo-rozwojowej oraz innowacyjności. W drodze do euro przeprowadziła liczne reformy, w tym trudne społecznie zmiany o charakterze strukturalnym. W trakcie przygotowań do przyjęcia wspólnej waluty chętnie podejmowała ambitne działania reformatorskie, które jednak w ostatnich latach znacznie spowolniły, a nawet podjęto decyzję o rezygnacji z niektórych przeprowadzonych już zmian.

5. Zakończenie – wnioski dla Polski

Na początku XXI wieku Słowacja rozwijała się w szybszym tempie niż Polska. Po przystąpieniu do UE tempo wzrostu realnego PKB w Polsce wyniosło 3,5%, podczas gdy gospodarka Słowacji rozwijała się w tempie 6,5%, a w 2007 r. nawet 10,7% (Polska 7,2%). Jednocześnie załamanie gospodarcze wynikające z kryzysu 2008+ było znacznie silniejsze na Słowacji niż w Polsce. Stopa wzrostu realnego PKB na Słowacji w 2009 r. ukształtowała się na ujemnym poziomie (-5,3%), podczas gdy gospodarka Polski nadal rosła w tempie 3,9%. Według danych na 2014 r. Słowacja rozwija się wolniej niż Polska: tempo wzrostu realnego PKB wyniosło odpowiednio 2,4% na Słowacji i 3,3% w Polsce.

Począwszy od 2004 r., Słowacja w większym stopniu niż Polska spełniała kryteria konwergencji, np. kryterium deficytu, zgodnie z nową metodologią rachunków narodowych ESA 2010. Tymczasem Polska tylko raz, w 2007 r., zdołała utrzymać poziom deficytu budżetowego w ramach określonych przez kryteria konwergencji i wzmocnionych przez PSiW. W ciągu pozostałego okresu członkostwa deficyt budżetowy Polski permanentnie przekraczał dozwolone wartości. Obydwa państwa zdołały utrzymywać dług publiczny w granicach określonych przez kryteria z Maastricht.

W aspekcie kryteriów monetarnych zarówno Polska, jak i Słowacja bez większych problemów wypełniały kryterium długookresowych stóp procentowych. Kryterium inflacyjne było najtrudniejsze dla obydwu państw, przede wszystkim z uwagi na proces doganiania. Słowacja szybko przystosowała przepisy prawne do wymagań określonych w kryteriach z Maastricht. Zadanie to nadal stoi przed Polską, a ze względu na jego potencjalną czasochłonność warto jak najszybciej je ukończyć.

Doświadczenia Słowacji dowodzą, że szybkie i odważne reformy mogą stanowić klucz do przyspieszenia tempa wzrostu gospodarczego. Z drugiej strony zbyt duża zależność od koniunktury na światowych rynkach może okazać się wyjątkowo szkodliwa. Na pytanie, czy euro pomogło Słowacji w czasie kryzysu 2008+, nie ma jednoznacznej odpowiedzi. Niektórzy autorzy (np. [Czarny, Śledziwska 2012]) zwracają uwagę na utrudnienie, jakim jest brak możliwości dewaluacji waluty w sytuacji warunkowanej kryzysem. Z drugiej strony, euro prawdopodobnie zadziałało jak parasol ochronny, zmniejszając wpływ kryzysu na gospodarkę Słowacji, a z pewnością ułatwiło stabilizację rynków finansowych [Fidrmuc i in. 2013].

Polska, jako państwo objęte derogacją, ale zobowiązane do przyjęcia wspólnej europejskiej waluty, powinno czerpać z doświadczeń innych krajów Europy Środkowo-Wschodniej, które już uczestniczą w ostatnim etapie UGiW. Jedną z najistotniejszych kwestii związanych z przyjęciem euro jest prawidłowe ustalenie kursu wymiany, a wcześniej parytetu centralnego w ramach mechanizmu ERM II. Najbardziej oczywistym zagrożeniem związanym z członkostwem w systemie ERM II jest ryzyko błędnego ustalenia centralnego parytetu i późniejszego kursu konwersji, co w przypadku niedowartościowania mogłoby skutkować przegrzaniem gospodarki

i presją inflacyjną. Z kolei przy ustaleniu kursu konwersji na zbyt wysokim poziomie dynamika wzrostu gospodarczego mogłaby znacznie zmaleć, prowadząc do zwiększenia bezrobocia [Borowski 2011]. Fidrmuc i in. [2013], zwracają uwagę na prawdopodobne ustalenie kursu konwersji korony na zbyt wysokim poziomie. Słowacja doświadczała aprecjacji na poziomie 30% w wartościach realnych pomiędzy 2006 a 2009 r., co odbiło się na sytuacji gospodarczej. Ponadto sposób prowadzenia polityki fiskalnej w celu spełnienia kryteriów z Maastricht doprowadziła do odchylenia procyklicznego, które utrudniło prowadzenie polityki fiskalnej w czasie kryzysu. Doświadczenia Słowacji w aspekcie członkostwa w ERM II, jako państwa, które zmuszone było przeprowadzić rewaluację i ponownie ustalać parytet centralny, powinny stanowić cenną lekcję dla Polski. Analiza przeprowadzona w niniejszym artykule stanowi jedynie niewielki przyczynek do dalszych badań w tym temacie.

Literatura

- Adamiec J., 2010, *Wpływ wprowadzenia euro na wskaźniki gospodarcze i sytuację konsumentów na przykładzie Irlandii i Słowacji. Wnioski dla Polski*, Biuro Analiz Sejmowych.
- Borowski J., 2011, *Integracja monetarna. Wyzwania dla Polski*, PWE, Warszawa.
- Czarny E., Śledziwska K., 2012, *Poland and Slovakia – economic performance during the economic crisis*, International Journal of Management and Economics, no. 33.
- EBC 2004, Europejski Bank Centralny, *Convergence Report May 2004*.
- EBC 2006a, Europejski Bank Centralny, *Convergence Report May 2006*.
- EBC 2006b, Europejski Bank Centralny, *Convergence Report December 2006*.
- EBC 2007, Europejski Bank Centralny, *Convergence Report May 2007*.
- EBC 2008, Europejski Bank Centralny, *Convergence Report 2008*.
- EBC 2010, Europejski Bank Centralny, *Convergence Report 2010*.
- EBC 2012, Europejski Bank Centralny, *Convergence Report 2012*.
- EBC 2013, Europejski Bank Centralny, *Convergence Report 2013*.
- EBC 2014, Europejski Bank Centralny, *Convergence Report 2014*.
- Eurostat, <http://ec.europa.eu/eurostat> (15.03.2015).
- Fidrmuc J., Klein C., Price R., Wörgötter A., 2013, *Slovakia: A Catching Up Euro Area Member In and Out of the Crisis*, IZA Policy Paper, no. 55.
- Karnowski J., 2006, *Polityka gospodarcza Hiszpanii, Portugalii i Grecji w drodze do Unii Gospodarczej i Walutowej. Analiza doświadczeń na tle teorii*, Materiały i Studia NBP, z. 199, Warszawa–Waszyngton.
- Komisja Europejska, 2015, *Winter 2015 European Economic Forecast, Slovakia*, http://ec.europa.eu/economy_finance/eu/forecasts/2015_winter/sk_en.pdf (15.03.2015).
- Michalczyk W., 2014, *Długoterminowa stopa procentowa jako wyznacznik konwergencji. Przypadek Polski*, International Business and Global Economy, nr 33.
- Slovakia and the European Union. A single-country study of Slovakia's position in the EU*, 2010, Country Report Series III, European Policy Studies, Universiteit van Amsterdam.
- Szpringer Z., Łacny J., 2013, *Opinia na temat budżetowych kryteriów konwergencji sformułowanych w Pakcie na rzecz stabilności i wzrostu oraz w pakcie fiskalnym*, Zeszyty Prawnicze, nr 2.
- Traktat o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Dz. Urz. UE z 26 października 2012 r. C 326/01.